

Як один із засобів духовного оздоровлення народу, перед дослідниками фольклорної спадщини визріває необхідність глибшого пізнання і популяризації барвінкового обряду.

1. Здоровега Н.І. Нариси народної весільної обрядовості на Україні. – К.: Наукова думка, 1974. – 159 с.
2. Борисенко І.К. Весільні звичаї та обряди на Україні. – К.: Наукова думка, 1988. – 192 с.
3. Стельмашук Г.Г. Сонце та місяць на барвінковому вінку // Літопис "Червоної Калини", 1992 – №1. – С. 66-68.
4. Стельмашук Г.Г. Традиційні головні убори українців. – К.: Наукова думка, 1993. – 240 с.
5. Стельмашук Г., Худик Г., Дмитрик Д. Одяг // Лемківщина. Історико-етнографічне дослідження. У 2-х т. Г.І. Матеріальна культура. – Львів, інститут народознавства НАН України, 1999. – С.324-346.
6. Голобородько Василь. Ой вінку, мій, вінку. ... Ознаки дівочого вінка як основа для його метафоричної трансформації в українських народних казках // Українська культура, 2000. – №7-8. – С.36-37, №9-10. – С.38-40; №11-12. – С.35-37.
7. Пушик С. Пери золотого птаха. Повесть. – Ужгород: Карпати, 1978. – 272 с.
8. Войтович В. Українська міфологія. – К.: Либідь, 2002. – 664 с.

Mariya Fedushchak

THE RITUAL FUNCTIONS AND DECORATIVE PECULIARITIES OF THE WEDDING PERWINKLE RING

In some districts of West Ukraine up to now wedding custom of a perwinkle ring the bride sewing is kept. At sign universality, the special attention pays a variety of its forms.

Ольга Головчанська

БОГДАН СТЕБЕЛЬСЬКИЙ – МИСТЕЦТВОЗНАВЕЦЬ З ДІАСПОРИ

*Богдан Стебельський.
Автопортрет. Олівець,
папір, 1935.*

Актуальною проблемою досліджень історії українського мистецтва ХХ століття є творчість та життєвий шлях українських мистців, які вимушено емігрували та навчалися в освітніх закладах Європи, зокрема, в Краківській Академії Мистецтв, та їх місце і роль в історії української культури. З небуття повертаються до нас імена цих художників, стають відомі їх життєві дороги та творчі нальбання. До архівів, бібліотек, музеїв України надходять їх рукописи та листи, щоденники та спомини, а також періодична література, книги, видані в українській діаспорі.

За сукупністю невідомих досі матеріалів істотно доповнюється образ нашої історії та культури. Але до цього часу справжньою “цілиною” для наукових досліджень є творчий доробок як окремих мистців, вихідців із Західної України, так і цілої плеяди художників “краківської школи”, одним із яскравих представників якої є Богдан Стебельський.

До цього часу творчість і життєвий шлях даного мистця досліджувались фрагментарно в окремих статтях та розвідках (див., наприклад: Полєк В. “Українська діаспора – наші земляки”; Качкан В. “Українське народознавство в іменах”; Микитась В. “Проти новітньої фальсифікації спадщини Шевченка”), які носили переважно описовий та пошуково-популярний характер, часто були політично кон’юнктурними та без глибокого наукового аналізу справжнього місця і ролі Б.Стебельського у мистецькому, культурному процесі України. Це стало емпіричною основою нашого дослідження.

Дана розвідка є спробою в рамках наукової статті дати більш повну і узагальнюючу оцінку творчого доробку Богдана Стебельського, доповнити прогалини у висвітленні його життєвого шляху новими біографічними даними та фактами із життя й діяльності мистця. Зокрема, йдеться про його активну діяльність у мистецькому об’єднанні “Зарево”, пізніше – в Українській Спільноті Образотворчих Мистців у Канаді; про написання ним наукових праць для додатку “Література і мистецтво”, що виходив у видавництві “Гомін України” в Торонто. В цьому контексті дане дослідження претендує на певну новизну, а першу чергу в плані введення у науковий обіг нового фактологічного матеріалу.

Богдан Стебельський – відомий мистецтвознавець, художник, журналіст. Він народився 15 березня 1911р. в селі Томашівці Калуського повіту на Станіславщині (нині – Івано-Франківщина), у сім’ї вчителів [1, с.3042]. Після закінчення гімназійних студій у Станіславі та Самборі вступив до Краківської Академії мистецтв, де протягом 1934-1939 рр. навчався на відділах малярства і театральної декорації сцени у визначних мистців-педагогів: проф. Володислана Яроцького (два перші роки), проф. Войцеха Вайса (наступні два роки) і у проф. Кароля Фрича (останній рік навчання) [2, с.399]. У період канікул Б.Стебельський їздив на етнографічну екскурсію по Лемківщині з краєзнавчим гуртком студентів під проводом професора Ягайлонського університету в Кракові Володимира Кубійовича, досліджуючи матеріальну культуру лемків. Вивчав окремо народне мистецтво [4, с.101]. Базова академічна художня освіта стала наріжним каменем для всієї творчої діяльності Б.Стебельського.

На мистецькі теми Б.Стебельський почав писати ще у студентські роки. З однієї сторони, до цього заохочували друзі та викладачі, помічаючи його схильність до наукової роботи та безсумнівні задатки до мистецтвознавства. З іншої – у 1920-1930-х роках склалася сприятлива атмосфера літературно-мистецької критики, шораз відкривались нові часописи, художні об’єднання.

які виступали з маніфестами й обґрунтуваннями своїх ідей, а засоби інформації жваво реагували на художні виставки та появу нових творчих особистостей. Українська теоретична думка того часу переслідувала дві мети: по-перше, осмислення коренів національного мистецтва, синтезу традицій з тодішніми вимогами часу; по-друге, прагнула підтримати талановиту молодь, що перебувала в авангарді пошуків нового стилю – рівновартісного стосовно європейської культури і національного за своєю ідеологією. У зв'язку з цим дуже активно в українському молодіжному середовищі Кракова точились дискусії про творчість Олександра Архипенка, візантійсько-українське церковне малярство, досягнення французької школи живопису та інші проблеми. Таким чином, для розвитку творчої особистості мистецтвознавця в даний час склалося сприятливе живильне середовище.

Варто згадати найперші наукові розвідки мистецтвознавця. Це були стаття “Українське мистецтво у перспективі століття “Русалки Дністрової”, що з’явилася в окремому збірнику, присвяченому 100-літтю славетного альманаху “Русалка Дністрова” (1937-1938рр. – *авт.*), та – “Коли родиться стиль”, що появилася у першому номері “Студентського вісника”, який вийшов у Львові у 1939 році [5, с.341]. Вже в цих своїх перших працях Богдан Стебельський постає як вмілий мистецтвознавець, вдумливий науковець і зрілий дослідник. Ось як, наприклад, у статті “Коли родиться стиль” він оцінює Олександра Архипенка, мистця, навколо творчості якого у тамтешній інтелігенції точилися гострі дискусії, навіть виник термін “архипентура”: “...Таким появляється Архипенко, що на нашій добі так сильно заважив, як ніхто перед ним, крім Михайла Ангела на своїй епосі. – Прийшов мов Гераклъ до авгіївської стайні і як він відчинив шлюзи рік, щоб прочистити від усього, що зайве. Звів форми до найпростіших елементів і наказав їм говорити. Відкинув блахман декорації минулого століття, щоб показати чисту гостру лінію нашої доби. Прийшов, щоб дати стиль нашій добі, щоб дати форму не наслідування, але творення” [5, с.298-299].

Працюючи над своїми першими науковими працями, молодий Богдан Стебельський гостро відчував потребу у розширенні і поглибленні своїх знань. Під впливом докторів А.Княжинського, Ю.Липи, Д.Донцова він щораз більше зосереджує свою увагу на проблемах філософії, мистецтвознавства, ідеології, націоналізму, психології, антропології та археології. Такі різноманітні захоплення забирали в нього чимало часу, але позитивно позначались на творчості. Тоді ж Б.Стебельський активно творив і як мистець. Про це свідчать його успіхи у Краківській Академії мистецтв, де він був двічі відзначений за студію акту в 1934-35 академічному році та за цілорічну працю у 1935-36 роках [3, с.121].

Не можна не згадати і про активну діяльність Богдана Стебельського у мистецькому об’єднанні “Зарево”, яка також відчутно вплинула на становлення

його як молодого художника і мистецтвознавця. Об'єднання було створено у 1932 році переважно із студентів Краківської Академії мистецтв і школи декоративного мистецтва та мистецького промислу. Членами об'єднання були також студенти деяких інших навчальних закладів, зокрема приватних шкіл [5, с.335]. Спочатку його очолював Д.-Л.Іванцев (до закінчення навчання в Академії), а у 1934 році загальні збори обрали головою “Зарева” Богдана Стебельського, який залишався його незмінним керівником протягом всіх п'яти років у академії [5, с.335]. Це був плідний час активних напружених творчих пошуків молодого Б.Стебельського.

Всіх членів “Зарева” об'єднувала жага творчості та потреба безпосереднього професійного спілкування. А ними були, наприклад, непересічні живописці та графіки: Мирон Білинський, Євген Божик, Андрій та Марія Гарасовські, Михайло Зорій, Юрій Кульचितський, Андрій Наконечний та інші, а також скульптори Григорій Крук, Нестор Кисілевський, архітектор Андрій Шуляр тощо. Щорічно об'єднання влаштовувало у приміщені “Просвіти” виставку цілорічної праці своїх членів. Організовувались також і індивідуальні виставки мистців. Діяльність “Зарева” не обмежувалась виключно професійною працею чи організацією виставок. Члени гуртка займалися і проведенням вечорів для вшанування та поширення авангардистських ідей мистців і поетів. Наприклад, окремий вечір був проведений в честь 50-річчя від дня народження дуже шанованого гуртківцями О.Архипенка. Участь Богдана Стебельського у “Зареві” була справжньою школою громадського і мистецького гарту, залишила помітний відбиток у процесі становлення його як творчої особистості, так і патріота України. Різностороння діяльність “Зарева”, висвітлена Б.Стебельським в розділі “Краківська Академія мистецтв і українці” з його праці “Ідеї і творчість” [5, с.317-341].

Після закінчення студії Краківської Академії мистецтв Богдан Стебельський, як прихильник бандерівської ОУН, був заарештований за політичні погляди та агітаційну діяльність, а вийшов на волю аж після розвалу Польщі, просидівши у тюрмі півроку [4, с.101]. Восени 1939 року поселився біля Кракова. Там разом із такими визначними мистцями, як Едвард Козак, Святослав Гординський, Василь Дядинюк, Антін Малюца, він за порадою Олега Ольжича відновлює роботу мистецького об'єднання “Зарево”. У червні 1941 р. за націоналістичну діяльність у Самборі, Старому Самборі, Турці, Комарному знову потрапив до в'язниці у Львові, але його випустили за порукою проф. В.Кубійовича [3, с.121].

З виходом на волю у 1940-1941 рр. Богдан Стебельський вчителював у Холмській українській гімназії, згодом у Самбірській учительській гімназії (1941-1942 рр.). У 1942-1944 рр. Богдан Стебельський - директор мистецько-промислової школи у Яворові [6, с.279]. Працював там і як директор, і як

мистець. Проектував іграшки для дітей з мистецьким оформленням на українську історичну тематику. В ці роки заприятелював та близько зійшовся з Ю.Липою – визначним українським письменником – і був співавтором статей на мистецькі теми.

У травні 1944 року сім'я Стебельських виїхала до Німеччини (Богдан Стебельський одружився на початку 1939 р. з товаришкою по Краківській Академії мистецтв Аріадною Шумовською – *авт.*). Оселилися у містечку Ной Байрн, поблизу Мюнхена, де була чимала українська община, у складі якої нарахувалось немало мистців.

У січні 1947 року, вже після падіння гітлерівської Німеччини, у Мюнхені відбулася “Мистецька виставка переміщених осіб”, в якій домінувала українська група, що скликала до Мюнхена 28 січня 1947 р. українських мистців і заснувала Українську Спілку Образотворчих Мистців (УСОМ) та обрала головою Едварда Козака. З’їзд ухвалив резолюцію, співавтором якої був Б.Стебельський. Чимало її положень залишаються актуальними і досі: “На українських мистців, що знаходяться в сучасну пору на еміграції, – зазначалося в ній, – лягає важливе й відповідальне завдання, з одного боку – зберігати і продовжувати ті форми українського національного мистецтва, що сьогодні не можуть бути розвивані в Україні, з другого – репрезентувати українську культуру перед чужинцями. Українські мистці, що силою обставин знайшлися на чужині, вважають своїм обов’язком не тільки вивчати великі досягнення європейського мистецтва, але й вносити в те європейське мистецтво свої власні, оригінальні надбання. Це можливе тільки тоді, коли українські мистці зберігатимуть національну суть свого мистецтва...” [3, с. 119]. Цих положень твердо дотримувався Богдан Стебельський протягом усіх років свого перебування на чужині.

Публіцист, мистецтвознавець Богдан Стебельський брав активну участь у роботі журналу УСОМу “Українське мистецтво”, часто друкувався в “Літературно-науковому віснику”.

У роки життя в Німеччині Богдан Стебельський як маляр заявляв про себе на виставках УСОМу своїми живописними творами, зокрема пейзажами, фестивалях “Тиждень української культури” в Регенсбурзі та Мюнхені у 1948-1949 рр. тощо. Розглядаючи його як живописця, слід зазначити, що він обдарований непересічним талантом, його малярська творчість позначена імпресіонізмом, проте з виразними українськими рисами. Він створив низку портретів, пейзажів, урбаністичних мотивів і релігійних композицій. З них найвідоміші: “Замкове подвір’я”, “Над ставом”, “Доми”, “Сошествіє Св. Духа” та інші, що відзначаються добротною композицією, особливим колоритом, глибиною, винятковою мистецькою культурою.

Окрім того, перебуваючи в Канаді, він створив також низку графічних творів, зокрема обкладинок для різних видань: “Чудасій”, “Жаїра” й “Каміння

під косою" Ольги Мак, "Іван Франко і його родина" Анни Франко-Ключко, "Берега Карпатська" В.Макара, ілюстрації до казки "Чарівний кораблик" Ігви Шугай тощо. Також Богдан Стебельський виконав низку плакатів і книжкових знаків, щорічно оформляв календарі журналу "Гомін України" [3, с.119].

Без найменшого сумніву, Стебельський міг досягнути великих успіхів в образотворчому мистецтві, коли б присвятився виключно цій ділянці. Проте він, відчуваючи до болю прогалину в мистецтвознавстві та маючи в цьому глибоке знання і хист, присвятив себе здебільшого останньому.

1949 року доля перенесла Богдана Стебельського до Канади. В 1955 році він із дружиною Аріадною Шумовською, поетесою і художницею, та дітьми оселився у Торонто. Подолавши неабиякі труднощі емігрантського життя за кордоном, освоївшись, мистець знову активно зайнявся культурно-науковою працею. Саме тут, на далекій від рідної батьківщини землі, Богдан Стебельський і реалізовує свої задуми та ідеї, свій багатий творчий потенціал. У 1956 р., за сприяння мистців М.Дмитренка та І.Кейвана, організовує Українську Спілку Образотворчих Мистців (УСОМ), на цей раз у Канаді, стає її ідеологом, довголітнім головою і автором статуту. В 1956-65 рр. відбулось чимало виставок членів УСОМ у Торонто, зокрема високої мистецької оцінки удостоїлись виставки у 1959 р. до 300-річчя Конотопської перемоги гетьмана І.Виговського і 250-річчя Мазепинського чину, а в 1961 р. до 100-річчя смерті Тараса Шевченка – дві виставки та ін. На жаль, коли УСОМ очолили інші особи, її діяльність поступово занепадала.

Та найповніше розкрився в Канаді мистецтвознавчий талант Богдана Стебельського. Так, у 1956 р. при видавництві "Гомін України" у Торонто постав додаток "Література і мистецтво", який незабаром отримав схвальні відгуки фахівців і читачів з багатьох країн світу. Його творцем і редактором понад четверть століття був Б.Стебельський. За цей час він написав ряд статей на мистецькі теми, зокрема монографічного значення: про Т.Шевченка, Ю.Нарбута, М.Бойчука, М.Бурачика, О.Архипенка, О.Грищенка й інших, з глибоким аналізом їх творчості [3, с.120]. Написав також безліч рецензій на виставки, нотаток і заміток на різні українські публікації.

За період редагування "Літератури і мистецтва" Стебельським написано неменше півтисячі праць, якими він формував духовне обличчя спільноти в діаспорі. Його наукові праці глибокі, синтетичні й аналітичні. Поміж них вирізняються монографії "Про ілюстрацію дитячої книжки" та "Дитячий рисунок і його періодичний розвиток". За останню Богдан Стебельський у 1959 році від УВУ (Український Вільний Університет) у Мюнхені здобув титул доктора мистецтвознавства [3, с.120]. До речі, за іншими джерелами – доктора філософії [6, с.280]. Постійно працюючи над поповненням своїх знань, Богдан Стебельський закінчив ще й славістичний відділ Оттавського університету [7, с.5].

Розуміючи неабияку потребу в організації для молоді середньої української школи, Б.Стебельський одним з перших, окрім курсів українознавства ім. Г.Сковороди у Торонто, організовує такі ж курси ім. Юрія Липи, де сам викладає історію української культури. Маючи прекрасні педагогічні здібності, він створює Спілку Української Молоді (СУМ), протягом двадцяти років бере участь у шкільних літніх таборах та інших виховних заходах з молоддю.

З 1965 р. Богдан Стебельський очолив Асоціацію діячів української культури (АДУК), яка зосередила свою діяльність на таких ділянках культури, як мистецтво, наука, преса, влаштовувала конференції на актуальні теми і проблеми з життя в діаспорі та на Україні. Він стає головним редактором збірника АДУК “Естафета”. У 1973 році обраний головою Ради для справ культури при секретаріаті Світового Конгресу Вільних Українців (СКВУ) [6, с.279].

При всій своїй насиченій виховній, науковій, публіцистичній та громадській діяльності Богдан Стебельський не покидає малярства. Він активно включився у творче життя мистців української діаспори в Канаді: малярів, графіків, скульпторів. Бере участь у світових виставках українського мистецтва у Детройті (ЗСА) (1960) і в Торонто, в галереї КУМФ (1986) [5, с.9].

Світова наукова громадськість пошановує особливі заслуги професора Б.Стебельського в розвитку Наукового Товариства ім. Шевченка (НТШ) в Канаді, дійсним членом якого він був. Відомо, що з 1973 р., після смерті першого голови НТШ професора Євгена Вертипороха, Богдан Стебельський очолив Товариство. Результатом його плідної діяльності в НТШ були численні наукові конференції, видані збірники наукових праць тощо. Недарма самому Богдану Стебельському НТШ присвятило свій спеціальний збірник у 1991 році [8, с.4].

Сотні його статей, рецензій, етюдів, розвідок, студій, портретів, есеїв, критичних оглядів з галузей літератури, мистецтва, історії, філософії розсипано перлинами по численних зарубіжних газетно-журнальних періодичних виданнях, нерідко під псевдонімами Остап Хмурович, Василь Ткаченко, криптонімами О.Х., В.Т. [6, с.349].

Статті, розлогі розвідки Б.Стебельського “Українська культура – джерело самобутності і світогляду українського народу”, “Християнство і українська культура”, “Доісторична скульптура в Україні як джерело визначення антропологічного походження населення України”, “Вплив Галича на церковну архітектуру і скульптуру Володимиро-Суздальщини”, “Світоглядні аналогії та розбіжності теоретиків українського націоналізму”, “Українське народне мистецтво і соціалістичний реалізм в СРСР”, “Українське авангардне мистецтво, монументалізм Михайла Бойчука і школи бойчукістів”, “Завдання української науки в еміграції”, “Культурний анальфabetизм і таланти на смітниках”, “Доля національної культури в житті українського народу”. “Соцреалізм

московська метода духовного народовбивства” засвідчують глибоку ерудицію автора, широкий діапазон його зацікавлень, що базуються на твердому світоглядному ґрунті української філософської та історичної шкіл, на могутній джерелознавчій і фактологічній базі. Так, спираючись на фундаментальні знання філософії, культурної антропології, літератури й зокрема давніх літописів, Богдан Стебельський у статтях-дослідженнях “Українська культура – джерело самобутності і світогляду українського народу”, “Зображення людини в українській літературі XI-XIII століть” переконливо веде мову про формування українського народу і його культури, про стан культури на Батьківщині та про її роль у збереженні української спільності в країнах діаспори. На широкій фактологічній базі будуються філософські сентенції-узагальнення на зразок: “Культура – образ народу. Кожен нарід є фізичною, психічною та соціальною індивідуальністю. Тому культура кожного народу не тільки його образ, а й найкращий та найдосконаліший його витвір... Культура кристалізує національний світогляд – морально-етичні та естетичні вартості, виявлені в його релігії, філософії, науці, мистецтві та звичаях” [6, с.281]. У статті “Вплив Галича на церковну архітектуру і скульптуру Володимиро-Суздальщини” Б.Стебельський один із перших заперечив так званий вплив Володимиро-Суздаля на Галич. На численних прикладах він показав, що т. зв. подібність пояснюється тим, що галицькі архітектори і скульптори працювали на півночі Київської Русі, залишивши там сліди свого мистецтва [4, с.102].

Величезний цикл есеїв, портретів Б.Стебельського – це своєрідна мистецтвознавча й літературознавча антологія імен, постатей із різних теренів української духовності, значна частина яких упродовж десятиліть була прихована від народу: М.Хвильовий, Ю.Липа, О.Архипенко, М.Черешньовський, В.Беляс, М.Дмитренко, І.Банах-Твердохліб, М.Кушнір, С.Борачок, Г.Крук, Я.Гніздовський, В.Ласовський, М.Левицький, І.Кейван, М.Бурачек, Д.Донцов, О.Грищенко, Ю.Нарбут, М.Мурашко, В.Касян, Ю.Новосельський, Ю.Буцманюк, В.Курилик, М.Морозов, С.Стеців, Б.-І.Антонич, Є.Вертипорох, І.Остафійчук, Е.Козак, П.Кулик, І.Алина Новаківська, М.Колодзінський, С.Говерля, С.Любомирський...

Значне місце в дослідницькій праці професора Богдана Стебельського займала Шевченкіана, яка обіймає дослідження: літературно-мистецькі, лінгвістичні, історико-філософські, психологічні, педагогічно-освітні, археологічні (“Слово Шевченка на сторожі нації”, “Шевченко і його народ християнський”, “Поняття батька та матері в поезії Шевченка”, “Концепція-слави у творчості Шевченка”, “Освіта Тараса Шевченка”, “Тарас Шевченко і археологія”, “Тарас Шевченко-маляр у світлі нових публікацій”, “Невідомі офорти Тараса Шевченка”, “Спогади Шевченка у нових виданнях” та багато інших) [6, с.282]

Богдан Стебельський написав низку передмов до українських видань ("Володимир Ласовський", "Українські ночі або родовід генія" Є.Єнджєвича), виконав мистецьке оформлення пам'ятника Лесі Українці у Торонто, був головним редактором монументальної "Історії українського мистецтва" тощо [3, с.120].

У 1991 р. у Торонто вийшла книжка доктора Богдана Стебельського "Ідеї і творчість: збірник статей та есеїв", що є своєрідним підсумком у вивченні нашим земляком української культури, передруком частини розкиданих по різних виданнях його праць.

Помер Б.Стебельський в 1994 р. у Торонто.

XX століття -- благодатний час для українського мистецтва. Канали його історії, які донедавна були напівпорожніми чи, точніше, штучно спустошувались політичною цензурою, заповнюються тепер новими іменами, призабутими творами, духовною енергією національної інтелектуальної думки. Поступово творчість Б.Стебельського теж стане набутом історії мистецтв України XX століття. Проте, на нині жодна журнальна чи газетна публікація не вичерпує повноти створеного ним потенціалу. Тому у даній розвідці нами зроблена спроба розкрити різні сторони багатогранності його таланту, що проявився, перш за все, у теоретичних працях, громадській роботі, малярстві тощо. Здобутки творчої праці Богдана Стебельського з мистецтвознавства свідчать про його титанічний духовний силует, глибоке розуміння літературних і мистецьких процесів, уміння проникнути у творче єство душі народу та мистця, своїм критичним словом і заохоченням спричинитись до подальшого розвитку української культури.

Дана стаття є спробою представити широкий громадськості, науковцям, освітянам і мистецьким колам України творчий і життєвий шлях мистецтвознавця із діаспори. Звичайно, вона не змогла охопити всієї багатогранності творчого обдарування Богдана Стебельського, бо це є, по суті, перша спроба системного і цілісного аналізу творчості і життя мистця. Його мистецький доробок, культурно-освітня, теоретична спадщина, педагогічна та освітянська діяльність повинні стати предметом більш широкого зацікавлення й аналізу спеціалістів, а ім'я його, на нашу думку, має бути вписане великою літерою в історію українського мистецтва XX століття.

1. Енциклопедія українознавства -- Т.8 / Ред. В. Кубійович -- Видавництво "Моводе життя", 1976 -- С.3042.
2. Jozef E. Dutkiewicz. Materiały do dziejów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. 1895-1939. Tom II. Wrocław-Warszawa-Kraków. 1969. 492 s.
3. Кейван І. Богдан Стебельський // Альманах Станіславської Землі -- Нью-Йорк, 1985 -- Т.2 -- С.118-121.
4. Поліск В. Українська Діаспора -- наші земляки -- Івано-Франківськ. 1994.
5. Стебельський Б. Ідеї і творчість: збірник статей та есе -- Торонто, 1991.
6. Качкан В. Українське народознавство в іменах -- К.: Лібідь, 1995.

7. Воловинець П. Жив для України // Галичина. – 1994. – 18 серпня.

8. Качкан В. Душа – се двигун вічний. Крила її – се думка // Прикарпатська правда – 1992. – 11 липня.

Olga Golovchanska

BOGDAN STEBELSKIY – THE ART-SCIENTIST FROM DIASPORA

The article highlight's the problem's of the Ukrainian art history of the 20-th century. It is unknown pages the life and cteative work of the Ukrainian painters, who were forced to become immigrants and studied at highly educated European establishments. Among them is Bogdan Stebel'skiy. In the article to work out and systematize the received material and on this base to make the maximum of pictures about this artist.

Весела Найденова

ПОРТРЕТ У БОЛГАРСЬКОМУ МАЛЯРСТВІ ПЕРІОДУ БОЛГАРСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ. САМОКОВСЬКА ТА БАНСЬКА ЖИВОПИСНІ ШКОЛИ

Період XVIII-XIX століття для Болгарії став особливим, оскільки, саме в цей час відбувалося загальне піднесення у країні під назвою Болгарське Національне Відродження. Воно припадає на той період, коли західне образотворче мистецтво прийшло до свого завершення, вичерпалося [1, с.473].

В рамки певної обмеженості простору картини вписувалося не просто зображення подій Священної історії, а її специфічне розуміння та ототожнення із дійсністю самим художником. Торкаючись проблеми зображення людини у мистецтві, слід звернути увагу на портрет у малярстві Болгарського Відродження. Ктиторські портрети, які впродовж століть вважалися невід'ємною частиною церковного живопису, представлені на стінах монастирських церков (зокрема, Троянського та Рильського монастирів), в період Національного відродження були носіями духу Визвольної боротьби того історичного часу. Як правило, ці люди були кращими серед сучасників і мали стати прикладом для наслідування. На їхні кошти споруджували й оздоблювали храми та монастирі. Для оздоблення одного храму залучалися представники різних живописних кіл, натхненням для яких стала ідея Визвольної боротьби. Епоха Національного відродження дала Болгарії чимало обдарованих художників: Папу Вітана Старі, Кою Цонюва, Крісто Захарієва, Дмитра та Захарія Зографів, Станіслава Доспевського і Георгія Данчова, Тома Вішанова Молєра і Дмитра Молєрова, Миколу Образописова і Моско Одрінчанина та багатьох інших живописців, які створили справжні шедеври болгарського сакрального малярства. Цим і зумовлено наше звернення до розгляду і зіставлення ктиторських портретів, написаних тогочасними художниками, представниками Самоковської і Банської живописних